

Co očekávat od indonéského předsednictví ASEAN

NI nationalinterest.org/feature/what-expect-indonesia's-asean-chairmanship-206116

15. ledna 2023

Po svém působení ve funkci prezidenta G20 v listopadu loňského roku má Indonésie další příležitost promítnout svou sílu a prosazovat své priority jako předseda Asociace národů jihovýchodní Asie (ASEAN) v roce 2023. S tématem „ASEAN Matters: Epicentrum of Růst“, Indonésie oficiálně zahájila své funkční období předsedkyně ASEAN 1. ledna převzetím vedení od Kambodže. Indonésie, která je často vnímána jako de facto vůdce regionálního bloku, čelí vysokým očekáváním, že zvládne a vyřeší mnoho významných problémů, včetně pokračujících nepokojů v Myanmaru a sporů o Jihočínské moře. V srpnu loňského roku vyjádřil důvěru tehdejší malajský premiér Ismail Sabri Yaakob ve schopnosti Jakarty lépe řešit ASEAN a globální problémy jako předseda ASEAN. Zatímco předsednictví ASEAN představuje pro Indonésii příležitost znovu získat své regionální vedení, přináší Jakartě také větší odpovědnost za řešení mnoha významných regionálních problémů.

Myanmar

Téměř dva roky po vojenském převratu v únoru 2021 stále není konec prohlubující se krize v Myanmaru . Zatímco se očekává, že ASEAN bude při řešení konfliktu působit jako mírotvůrce, blok byl do značné míry neúčinný při obnově míru a stability v zemi prostřednictvím svého pětibodového konsensu (5PC) . Blok zůstává

rozdělený v tom, jak se vypořádat s myanmarskou juntou, a často byl kritizován za malý smysluplný pokrok v implementaci 5PC. Indonésie, Malajsie, Singapur a Filipíny patří k nejhlasitějším kritikům junty v bloku.

Vypořádání se s popřevratovou krizí v Myanmaru zůstává pro Indonésii za jejího předsednictví velkým bolehlavem, jehož úspěch bude pravděpodobně posouzen na základě toho, jak Jakarta zvládne problém, který rozděluje blok. Dr. Oh Ei Sun, vedoucí pracovník Singapurského institutu mezinárodních vztahů, řekl, že pro Jakarta by bylo velmi obtížné dosáhnout nějakého významného průlomu v otázce Myanmaru ze dvou důvodů.

„Za prvé, ASEAN funguje na základě konsenzu a řada zemí ASEAN nemusí souhlasit s tím, aby zaujaly tvrdší postoj k Myanmaru. Za druhé, junta, stejně jako její mnozí předchůdci za posledních půl století, se zatvrdila proti škodlivým účinkům různých sankcí,“ vysvětlil Oh.

Generální ředitel Centra pro politiku a hospodářské záležitosti Malajsie (PEACE) Dr. Zokhri Idris však vyjádřil přesvědčení, že Indonésie bude hrát klíčovou roli při zajišťování mírového pokroku v Myanmaru, ale řekl, že je zapotřebí společné úsilí v rámci ASEAN.

„Indonésie má tendenci spolupracovat s různými stranami na řešení konfliktů. Podařilo se mu přivést soupeřící strany [Ukrajinu a Rusko] na fórum [G20] a jsem si jist, že stejnou metodu zopakuje i v otázce Myanmaru,“ řekl Idris.

„V řešení problému neexistuje jediný vítěz, ale spíše společné úsilí členů ASEAN zaplnit mezeru během mírového procesu,“ dodal dále.

Jihočínské moře

Spor o Jihočínské moře (SCS) zůstává klíčovým bezpečnostním bodem v regionu. Myšlenka kodexu chování (CoC), jehož cílem je zvládnout napětí mezi žádajícími státy kvůli SCS, byla formálně

přijata a uznána v roce 2002. Od té doby se však ASEAN a Čína zapojily do jednání o dohodě o CoC bez významných pokrok. Peking a některé žádající státy ASEAN mají v SCS překrývající se nároky, včetně devíti čárkové čáry. Vzhledem k těmto zásadním odlišným zájmům je nepravděpodobné, že by jednání CoC mezi Čínou a ASEANem bylo uzavřeno během indonéského předsednictví ASEAN.

„Uzavření vyjednávání o CoC není nikde vidět. Je to hlavně proto, že vymahatelnost kodexu je citlivým bodem v tom, že většina vyjednávačů by chtěla, aby byl vymahatelný na ostatních, ale ne na nich samotných,“ vysvětlil Oh.

To zopakoval Zokhri, který se domníval, že pro Indonésii by bylo těžké prosadit jednání o CoC, protože Indonésie není jedním z žalobců ve sporech SCS.

„Ačkoli připouštíme skutečnost, že Indonésie by byla prostřednictvím své zahraniční politiky přísná při ochraně územní suverenity, suverenita SCS je velmi sporná mezi UNCLOS a historickými perspektivami. Nezaznamenali jsme silnou/aktivní odezvu z Indonésie, zvláště směrem k SCS,“ řekl.

Východní Timor

V prohlášení vydaném v listopadu loňského roku na výročním summitu vůdců v Phnom Penhu se lídři ASEAN „v zásadě“ dohodli na přijetí Východního Timoru jako jedenáctého člena skupiny, přičemž se čeká na plné členství. Během návštěvy Indonésie v červenci 2022 prezident Východního Timoru Jose Ramos-Horta vyjádřil naději, že se jeho mladá země připojí k ASEAN pod indonéským předsednictvím. Zatímco indonéský prezident Joko Widodo byl hlasitým zastáncem členství Východního Timoru, teprve se uvidí, zda dokáže i nadále uplatňovat své vedení, aby přesvědčil své regionální vůdce, aby přijali Východní Timor jako plnoprávného člena bloku.

"Při tomto tempu jsme si jisti, že Východní Timor bude členem ASEAN v roce 2023. To však závisí na tom, zda každá země ASEAN zůstane neochvějná v budování konsensu o přijetí členství Východního Timoru," řekl Zokhri.

Zatímco Východní Timor může mít ve srovnání s ostatními členy ASEAN nejmenší ekonomickou velikost, jeho plné členství může pomoci ASEANu posílit jeho ústřední postavení v době velké globální nejistoty. Jako předsedkyně ASEAN může Indonésie hrát zásadní roli při prosazování svého diplomatického úsilí o vytvoření cestovní mapy pro formální členství Východního Timoru.

ASEAN a velmoci

V roce 2023 bude v celém regionu ASEAN nadále rezonovat rostoucí americko-čínská geopolitická a geoekonomická bifurkace a soupeření o vliv. Čína jako největší bilaterální obchodní partner ASEAN představuje objem obchodu, který je o 54 procent vyšší než objem obchodu ve Spojených státech. Mezitím jsou Spojené státy největším zdrojem přímých zahraničních investic (FDI) ASEANu a poskytují ASEAN v roce 2020 34,7 miliardy USD (25,3 procenta z celkového přílivu přímých zahraničních investic) ve srovnání s 12 miliardami dolarů z Číny a Hongkongu (8,7 procenta z celkového přílivu). Dosud státy obecně udržovaly mezi oběma velmocemi ekvidistanci.

Přesto události jako myanmarská krize, rusko-ukrajinská válka a rostoucí tlak na země, aby se postavily na stranu mezi Spojenými státy a Čínou, ohrozily rovnováhu a odhalily rozdělení uvnitř bloku. Takové rozdělení vážně narušuje jednotu a efektivitu ASEAN, riskuje, že spadne do oblasti rozdílných režimů a ohrožuje centralitu ASEAN.

Za indonéskeho předsednictví čelí ASEAN kritické výzvě zastavit tento rozdílný trend. Pokud to největší a nejlidnatější ekonomika bloku nedokáže, bude situace ponechaná na příští předsednický stát

ještě problematičtější. Zatímco Widodo slíbil, že zabrání ASEANu stát se „zmocněncem jakýchkoli mocností“, zůstává pro něj velkou výzvou vyvést ASEAN z dilematu velmocí.

Hospodářský růst

Regionální komplexní ekonomické partnerství (RCEP), které je největší obchodní dohodou v historii lidstva, vstoupilo v platnost pro Indonésii 2. ledna. RCEP je pozoruhodným potvrzením multilateralismu a otevřenosti ze strany asijských zemí. Pakt je také první dohodou o volném obchodu (FTA), která zahrnuje Čínu, Japonsko a Koreu – tři hlavní ekonomiky východní Asie.

Ekonomický růst ASEAN byl téměř vždy vyšší než celosvětový průměr a jeho HDP by měl v roce 2022 vzrůst o 5,1 procenta ve srovnání s 3,2 procenty celosvětově. Jako největší ekonomika v rámci ASEAN a pátá největší mezi stranami RECP je pro vedení Indonésie velká naděje, že udrží ekonomický motor ASEAN v chodu naplno a dosáhne ještě vyšších úrovní.

Tento úkol však nemusí být snadný. S pokračující velmocenskou rivalitou, válkou v Evropě a hrozící mezinárodní finanční krizí jsou globální ekonomické vyhlídky pro rok 2023 pochmurné a ponuré. V letech 1997 i 2008 projevil ASEAN pevné odhodlání posílit své integrační úsilí, když čelí regionálním a mezinárodním finančním otřesům. Rok 2023 může být větší zkouškou pro jednotu a ekonomickou odolnost bloku. Velká očekávání vzbuzují i další otázky, jako je zřízení podpůrné jednotky RCEP, orgánu pro koordinaci obchodní dohody, a nedávná snaha Hongkongu připojit se k RCEP.

Energetická spolupráce

Energetická bezpečnost je další obtížnou výzvou, se kterou se indonéské předsednictví musí vypořádat. Nedávný sedmý energetický výhled ASEAN Energy Outlook (AEO7), který zveřejnilo Centrum pro energetiku ASEAN (ACE) na konci roku 2022,

předpokládá trvalý vysoký růst poptávky po energii, ztrojnásobí úroveň roku 2020 do roku 2050, přičemž celková konečná spotřeba energie (TFEC) by měla do roku 2025 dosáhnout 473,1 Mtoe. a 1 281,7 Mtoe do roku 2050. Se současnými zásobami přírodních zdrojů a výrobní kapacitou se ASEAN stane do roku 2025 čistým dovozcem zemního plynu a do roku 2039 uhlí.

Jakožto čtvrtý největší světový producent uhlí, největší dodavatel plynu ASEAN a největší výrobce biopaliv na světě, Indonésie možná sama nebude mít energetické problémy, ale bude zcela jistě čelit tlaku na koordinaci distribuce energie mezi členskými státy ASEAN. „Energie by měla být bez hranic. Problém s energií je v tom, že omezujeme energii v rámci [hranic] našich členských států,“ řekl výkonný ředitel ACE Nuki Agya Utama při spuštění AEO7.

AEO7 také vyzývá Indonésii, aby do roku 2025 propojila svůj elektrický systém na Sumatře s poloostrovní Malajsií, aby ASEAN mohla uspokojit rostoucí poptávku po elektřině a zároveň udržet náklady pod kontrolou.